

Like og forskjellige

Sammenlignet med resten av befolkningen er ikke-vestlige innvandrere overrepresentert blant personer siktet for forbrytelser. Levekårsproblemer forekommer også noe hyppigere blant ikke-vestlige innvandrere. Bosted, integrasjon i skole og arbeidsliv, sosial bakgrunn og økonomisk situasjon er forhold som henger sammen med registrert kriminalitet både for personer med og uten innvandrerbakgrunn. Overrepresentasjonen blir derfor redusert når vi kontrollerer for disse kjennetegnene.

I den offentlige debatt har det vært mye diskusjoner om i hvilken grad innvandrere – og i særlig grad ikke-vestlige innvandrere – er «mer kriminelle» enn andre i Norge. Det vil si om de er overrepresentert i kriminalstatistikken eller ikke. De empiriske arbeidene som finnes, antyder at innvandrere og ikke-vestlige innvandrere er overrepresentert når det gjelder registrert kriminalitet. Dette gjelder enten det er snakk om siktede (Hustad 2000, Stene 2000) eller straffede (Haslund 2004, Thorsen 2004). Dette bildet blir delvis bekreftet i studier av selvrapportert kriminalitet, selv om innvandrerungdom er underrepresentert når det gjelder hva man kan kalle «rølpete atferd» (Øia 2005). Overrepresentasjon i kriminalstatistikken og sammenheng med levekårsproblemer bekreftes i en studie av et ungdomskull (Skarðhamar 2005, 2006), og denne artikkelen formidler noen hovedfunn fra denne studien.

Ut fra kriminologisk teori vet vi at særlig registrert, tradisjonell kriminalitet er nært forbundet med vanskelige sosiale forhold. Både levekårsproblemer og andre problemer har betydning for i hvilken grad enkeltpersoner begår lovbrudd. Bindinger til samfunnet gjennom arbeidsliv og annen sosial deltakelse er også en sentral dimensjon (Christie 1982, Sampson og Laub 2004). Vi kan derfor forvente at det er noe høyere kriminalitetsrater i de deler av befolkningen der velferdsproblemer forekommer hyppigst. Ikke-vestlige innvandrere er en slik gruppe, men det har vært usikkert i hvilken grad forskjellene kan forklare hele overrepresentasjonen i kriminalstatistikken.

Denne analysen tar utgangspunkt i personer som ble født i 1977, og dataene dekker perioden 1992-2001. Årskullet vil da være i alderen 15-24 år, som omfatter nettopp den alderen der lovbrudd forekommer hyppigst. Utvalget er definert som alle personer i denne kohorten som var bosatt i Norge i 1992. Personer som har innvandret etter 1992, er altså ikke med i utvalget, og vi ser her kun på innvandrere med ikke-vestlig bakgrunn sammenlignet med personer uten innvandrerbakgrunn. Dette gir 51 842 personer i alt, derav har 1 552 personer (3 prosent) ikke-vestlig bakgrunn.

De aller fleste registrerte lovbrøyttere blir kun siktet for ett enkelt eller svært få forhold. Men et mindre antall personer blir siktet for et betydelig antall lovbrudd, og de er også ansvarlige for en forholdsvis stor andel av den registrerte kriminaliteten (Balvig 1981, Kyvsgaard 1998). Ved å benytte en lengre observasjonsperiode har vi mulighet til å fange opp en større del av dette bildet enn ved tall fra bare ett enkelt år. Vi snakker da gjerne om i hvilken grad enkeltpersonene har utviklet en «lovbruddskarriere».

Torbjørn Skarðhamar

Torbjørn Skarðhamar er førstekonsulent i Statistisk sentralbyrå, Seksjon for demografi og levekårsforskning (torbjorn.skardhamar@ssb.no).

Tabell 1. Andel av kohorten siktet for minst en forbrytelse og fordelt etter antall siktelsler for forbrytelser i perioden 1992-2001. Ikke-vestlige innvandrere og resten av befolkningen

	I alt		Nordmenn		Ikke-vestlige innvandrere	
	N	Prosent	N	Prosent	N	Prosent
Personer i alt	51 842	100	50 290	100	1 552	100
Ingen forbrytelser	46 703	90	45 414	90	1 289	83
1 forbrytelse	2 235	4	2 150	4	85	5
2-3 forbrytelser	1 274	2	1 206	2	68	4
4-10 forbrytelser	1 051	2	983	2	68	4
11-30 forbrytelser	415	1	390	1	25	2
>30 forbrytelser	164	> 0	147	> 0	17	1

Kilde: SSB, Kriminalstatistikk, Befolkningsstatistikk.

Overrepresentert både blant fågangs- og flergangslovbryterne

For å få et første inntrykk skal vi se på om det er forskjeller i hvor ofte ikke-vestlige innvandrere og personer uten innvandringsbakgrunn er representert i politiets registre totalt i løpet av hele observasjonsperioden. Tabell 1 viser hvor mange som ble siktet for minst en forbrytelse, og den er fordelt etter antall siktelsler.

Siktelsler for lovbrudd forekommer nokså hyppig i løpet av ungdomstiden. Hvis vi hadde regnet med antall som ble siktet for forseelser, ville tallet vært en del høyere i begge grupper (Skarðhamar 2005). Men her skal vi konsentrere oss om forbrytelser, som altså er noe mer alvorlige forhold enn forseelser.¹ Hele 10 prosent av ungdommen har blitt siktet for minst en forbrytelse i tiårsperioden 1992-2001. Dette kan kanskje fortone seg som et høyt tall, men de aller fleste av disse ble siktet kun for ett enkelt lovbrudd i løpet av perioden. Et første poeng er at de aller fleste registrerte lovbrysterne har norsk bakgrunn. Kun 263 av de totalt 5 139 gjerningspersonene har ikke-vestlig innvandrerbakgrunn, hvilket utgjør 5 prosent av de siktede. Dette er også å forvente da de aller fleste i befolkningen ikke er innvandrere. Tilsvarende gjelder når vi ser på antall siktelsler: Til sammen er personer fra denne kohorten siktet for totalt 28 599 forbrytelser. Av disse var 92 prosent begått av personer uten innvandrerbakgrunn (se Skarðhamar 2006).

Det er derfor noe mer interessant å se på i hvilken grad de ikke-vestlige innvandrerne er representert i kriminalstatistikken relativt til størrelsen på sin egen befolkningsgruppe. Da er ikke-vestlige innvandrere og deres etterkommere klart overrepresentert: 10 prosent av ikke-innvandrerne ble siktet for minst en forbrytelse i løpet av observasjonsperioden, mens tilsvarende tall for ikke-vestlige innvandrere er 17 prosent. Selv om de fleste registrerte lovbrysterne kun blir siktet en enkelt gang, er det også noen som blir siktet flere ganger, derav noen ganske få for et betydelig antall lovbrudd. Dette gjelder for begge grupper av befolkningen. Ikke-vestlige innvandrere er imidlertid overrepresentert både blant fågangslovbryterne og de mer aktive lovbrysterne, som vist i tabell 1.

Metode og forklaringsvariabler

Det er god grunn til å anta at sosial situasjon har betydning for tilbøyelighet for å begå lovbrudd, og derigjennom å bli siktet. Det er dermed mulig at hele eller deler av ikke-vestlige innvandreres overrepresentasjon kan skyldes at dette er en gruppe av befolkningen som er mer eksponert for slike risikofaktorer enn resten av befolkningen. For å undersøke slike sammenhenger benyttes det her en variant av logistisk regresjon² slik at de enkelte variabelers betydning kan sees i forhold til hverandre. Vi sier da at vi ser på sannsynligheten for å bli siktet kontrollert for andre kjennetegn, eller «alt annet likt». Resultatene er gjengitt i tabell 2.

Regresjonsmodellen inneholder variabler som kan tenkes å ha betydning for andel siktede. Noen kjennetegn er konstante, mens andre varierer over tid. Å bo i en storby (primært Oslo) er en faktor (Christie 1982) som for så vidt ikke

er en egenskap ved individet, men hva slags miljø en bor i. Man kan jo si at bosted til en viss grad også er selvvalgt, men når vi her ser på ungdom, er det i hovedsak foreldrene som har tatt det valget. Foreldres utdanningsnivå blir ofte benyttet som en indikator på hvilke sosiale lag man kommer fra, hvilket generelt sett har stor betydning for ens sjanser videre i livet, blant annet i forhold til egen utdanning og posisjon i arbeidslivet (Hansen 2001, Raaum 2003). Mottak av sosialhjelp innværende og foregående år sier noe om personens økonomiske situasjon, og kan sees på som et direkte mål på inntektsfattigdom. Datamaterialet inneholder også opplysninger om skolegang og yrkestilknytning. Ungdom i denne alderen vil i varierende grad være etablert i utdanning eller arbeid gjennom perioden. Her er det tatt utgangspunkt i at det er av større betydning at man er integrert i enten skole eller arbeidsliv, fremfor den relative betydningen av det ene eller det andre, gjennom tilknytning til sosiale bånd og meningsfull sysselsetting. En siste forklaringsvariabel er om en av foreldrene mottok en ubetinget fengselsstraff.

Den første regresjonsmodellen er gjort uten andre forklaringsvariabler enn alder, kjønn og innvandrerbakgrunn, og i den andre er de nevnte sosiale kjennetegnene inkludert. Ved å sammenligne de to modellene kan vi se hvordan betydningen av innvandrerbakgrunn endrer seg når vi kontrollerer for de andre kjennetegnene.

Det er tydelig at kriminalitet er langt mer utbredt blant gutter enn blant jenter, og her vises dette ved at gutter har om lag ti ganger så høy sjanse for å bli siktet som jenter. Det er også tydelig at ikke-vestlig innvandrerbakgrunn henger sammen med høyere sannsynlighet for siktelse.

Sosiale forhold har størst betydning

Når de andre forklaringsvariablene blir inkludert i regresjonsanalysen, minsker imidlertid betydningen av ikke-vestlig innvandrerbakgrunn. Reduksjonen innebærer at det aller meste av ikke-vestlige innvandreres overrepresentasjon blant siktede, kan forklares ut fra ulik fordeling langs de andre forklaringsvariablene. «Alt annet likt» er ikke-vestlige innvandrere fremdeles overrepresentert, men i mye mindre grad. Det meste kan altså forklares ut fra noen enkle variabler om sosiale forhold, men det gjenstår fremdeles en forskjell som ikke lar seg forklare på denne måten. Denne konklusjonen stemmer også godt overens med hva vi finner i andre studier fra våre naboland Danmark og Sverige (Statistiske Efterretninger 2004, Martens og Holmberg 2005).

Selv om betydningen av innvandrerbakgrunn fremdeles er signifikant etter kontroll for en rekke sosiale forhold, har andre kjennetegn langt større betydning. En av de kjennetegnene som har størst effekt, er mottak av sosialhjelp. Dette bør ikke tolkes som virkning av å motta sosialhjelp i seg selv, men heller som betydningen av å være i en økonomisk situasjon der man trenger sosialhjelp. Det er også tidligere dokumentert at sosialhjelpsmottakere oftere lever under belastende forhold enn resten av befolkningen og oftere er domfelte (Clausen 1991). Mottak av sosialhjelp bør sees som en indikator på en vanskelig økonomisk situasjon, og det er trolig denne situasjonen som har betydning i forhold til kriminalitet.

Det har vært antatt at det å bo i storbyer i seg selv er en faktor som medfører høyere kriminalitet (Christie 1982), og i kriminalstatistikken skiller Oslo seg markant ut med en høy rate for anmeldte lovbrudd.³ Å bo i en av de fire største byene gjør lite utslag i denne analysen, med unntak av å være bosatt i

Tabell 2. Betydning av forklaringsvariabler for siktelse i de enkelte år kontrollert for alder. Oddsrate¹ beregnet ved mixed logistisk regresjon²

	Oddsrate	
	Modell 1	Modell 2
Kjønn		
Mann	10,5	9,2
Kvinne	1	1
Innvandrerbakgrunn ...		
Ikke-vestlig	2,8	1,4
Norsk	1	1
Foreldres utdanningsnivå		
Høy (høgskole/universitet)		0,4
Middels (videregående skole)		0,6
Lav (grunnskole)		1
Uoppgitt		0,7
Ikke integrert i skole eller arbeidsliv		1,6
Ikke integrert i skole/ arbeid foregående år..		1,3
Mottaker av sosialhjelp		3,8
Mottaker av sosialhjelp ett år tidligere		2,3
Far eller mor fengslet ..		1,7
Bosted		
Oslo		1,3
Stavanger		-
Bergen		-
Trondheim		-

¹ En odds er det relative forholdet mellom sannsynligheten for to konkurrerende utfall: $Odds = \frac{A}{1-A}$. Det vil si at hvis sannsynligheten for å bli siktet for eksempel ved 18 år er 1,14 prosent, så er oddsen $\frac{1,14}{98,86} = 0,011$. For ikke-vestlige innvandrere er denne sannsynligheten 1,56 prosent, og oddsen er $\frac{1,56}{98,44} = 0,015$. En oddsrate er forholdet mellom to odds, slik at oddsraten for siktelse mellom ikke-vestlige innvandrere og andre er $\frac{0,015}{0,011} = 1,4$. Oddsraten gir dermed et mål på relativ forskjell mellom grupper.

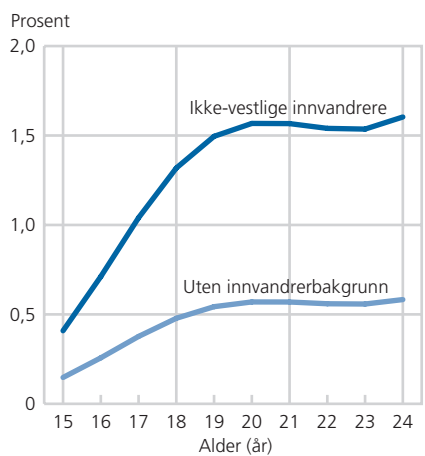
² Kun verdier som er signifikante med $p < 0.05$ er oppgitt.

Oslo som øker sannsynligheten for siktelse. Siden hovedfokus her er på ikke-vestlige innvandrere, kan vi merke oss at å bo i Oslo har omtrent like stor betydning som innvandrerbakgrunn. Vi må også huske på at Oslo er en stor by med mange typer oppvekstforhold, og vi vet fra før at det er store forskjeller i registrert kriminalitet mellom bydelene i Oslo.⁴ Betydningen av å bo i Oslo er derfor heller ikke nødvendigvis lik for alle deler av byen.

Foreldres utdanningsnivå sier noe om tilgjengelig økonomisk og kulturell kapital under oppveksten. Dette kan sees som en indikator på hvilke sosiale lag man kommer fra. Det er også generelt påvist en sterk sammenheng mellom foreldres utdanningsnivå og barnas egen utdanning og senere karrierer i arbeidslivet (Hansen 2001, Raaum 2003). At vi også finner en sammenheng med andre fenomener som for eksempel kriminalitet, er derfor ikke overraskende. De som kommer fra høyere sosiale lag har lavere sannsynlighet for å bli siktet enn dem fra lavere lag. Dette er imidlertid en noe problematisk forklaringsvariabel når det gjelder innvandrere, fordi registeropplysninger om foreldrenes utdanningsnivå ofte mangler, særlig for nyankomne innvandrere (Lie 2003). Kategorien *uoppgitt* består her derfor både av personer som ikke har fullført utdanning, og der utdanningsnivået ikke er registrert.

Den fødselskohorten (1977) som undersøkes her er såpass ung at vi må kunne anta at mange fortsatt bodde hjemme hos foreldrene, i hvert fall i første del av observasjonsperioden. Dermed må vi også kunne anta at foreldrenes sosiale og økonomiske kår har en innvirkning på om ungdommen begår kriminalitet eller ikke. Av tabell 2 ser vi at dette er tilfellet. Vi har også opplysninger om foreldrene har fått en ubetinget fengselsdom. Selv om de færreste opplever at en forelder får en fengselsstraff (Skarðhamar 2005) øker en ubetinget fengselsdom hos en av foreldrene sjansen for selv å bli siktet. For det første kan det medføre et sosialt stigma at en forelder er fengslet, noe som kan medføre ytterligere sosiale problemer. For det andre kan man tenke seg at denne effekten gjenspeiler en sosialiseringseffekt ved at sosial kontroll og oppdragelse fra disse foreldrene i mindre grad går i retning av lovlidighet. En like viktig tolkning er hvilke praktiske og økonomiske konsekvenser det får for resten av familien hvis den ene forelderens inntekt plutselig blir borte. Disse tolkningene vil selvsagt avhenge av hvor lenge forelderens blir sittende inne, hva slags lovbrudd han eller hun er fengslet for, og i hvilken grad forholdet er kjent i nærmiljøet. Datamaterialet inneholder kun opplysninger om idømt fengselsstraff og ikke når eller hvor lenge den sones, og er derfor en nokså grov indikator på problematiske forhold i hjemmet. For øvrig er det ut fra hva vi vet om utbredelsen av dårlige levekår blant fanger grunn til å tro at det å ha fengslede foreldre også er sterkt korrelert med en rekke andre problematiske forhold i hjemmet (Nilsson 2002, Friestad og Hansen 2004), men det har vi ikke direkte opplysninger om i dette materialet.

Figur 1. Estimert sannsynlighet for siktelse som funksjon av alder. Gutter, ikke kontrollert for registrerte velferdsp problemer i henhold til regresjonsmodell 1. Ikke-vestlige innvandrere og personer uten innvandrerbakgrunn i perioden 1992-2001. Kohort født 1977. Prosent

Slike regresjonsanalyser som er gjort ovenfor, angir betydningen av forklaringsvariablene som relative størrelser som odds eller oddsrater. For å få et bedre inntrykk av størrelsesforholdene kan det være nyttig å regne om til forventet *andel* siktede betinget på et sett av forklaringsvariable. Dette er gjort i figurene 1 og 2. Her er sannsynlighet for siktelse på hvert alderstrinn regnet ut for gutter. Figur 1 viser forventet andel siktede gutter som funksjon av alder. Her er det ikke tatt hensyn til noen andre forklaringsvariable, og vi ser her at ikke-vestlige innvandrere har gjennomgående omtrent dobbelt så høy sjanse for å bli siktet som personer uten innvandrerbakgrunn i denne perioden. Figurene illustrerer også at alder i seg selv har stor betydning. Andel

siktete øker gjennom ungdomstiden, for deretter å vise tegn til å flate ut i begynnelsen av 20-årene.

Figur 2 viser forventet andel siktete for et gitt sett av forklaringsvariabler. Dette plottet er for gutter som er bosatte i Oslo, kommer fra middels sosiale lag (foreldrene har utdanning fra videregående skole) og som ikke har noen av velferdsproblemene som er brukt i analysen (jf. tabell 2). Andre kombinasjoner av forklaringsvariabler vil altså gi en høyere eller lavere kurve i forhold til den som er vist her, men forholdet mellom ikke-vestlige innvandrere og nordmenn ville være tilsvarende.

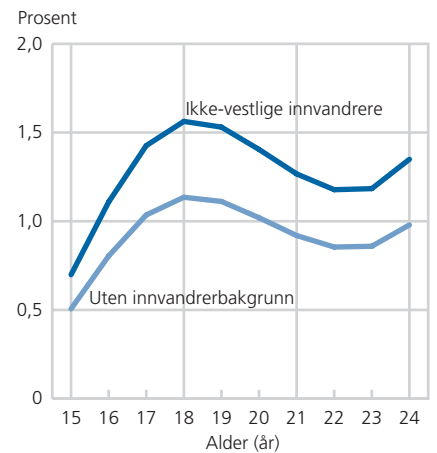
Når man holder sosiale forhold konstant, minker betydningen av ikke-vestlig innvandrerbakgrunn. Forskjellen er fremdeles statistisk signifikant, men som figur 2 tydelig viser, er den absolutte forskjellen nå mer beskjeden enn i figur 1. Dette kan sees som et uttrykk for at endring i individuell kriminalitetsrate henger tett sammen med endringer i livssituasjon både for nordmenn og for ikke-vestlige innvandrere. Alderseffekten endrer også noe form, og etter 18 år synker sannsynligheten for siktelse og flater litt ut mot midten av 20-årene.

Like og forskjellige

Når man forsøker å forklare ikke-vestlige innvandreres overrepresentasjon i kriminalstatistikken kan man skille mellom faktorer som gjelder spesielt for ikke-vestlige innvandrere og faktorer som gjelder hele befolkningen, men som ikke-vestlige innvandrere er mer eksponert for. Svært mye generell kriminologisk teori vektlegger livssituasjon og sosial integrasjon i samfunnet. Særlig individuelle ressurser som utdanning og deltakelse i arbeidsmarkedet er viktig gjennom å legge forutsetninger for individuell utfoldelse. Det er liten tvil om at ikke-vestlige innvandrere generelt er mer eksponert for visse faktorer som er knyttet til kriminalitet. De bor i større grad i Oslo, har lavere utdanning, høyere arbeidsledighet, og vanskeligere økonomisk situasjon enn nordmenn.

Resultatene av denne analysen antyder at en stor del av forskjellene i kriminalitetsrater kan forklares ut fra allmenne faktorer (se tabell 2). At det fremdeles er en overrepresentasjon når vi kontrollerer for disse, kan sees som et uttrykk for at vi ikke har et komplett sett med forklaringsvariabler. På den annen side er det visse faktorer som det ikke er verken rimelig eller mulig å «kontrollere bort» fordi det er en side ved nettopp å være innvandrer. Eksempler kan være flukt fra hjemlandet og opprivende flyttinger, språkvansker og opplevd diskriminering. Et aktuelt spørsmål er om personer med utenlandsk utseende har høyere oppdagelsesrisiko enn personer med norsk utseende gjennom at det skal mindre til før de blir sjekket på gata av politiet. Noe slikt

Figur 2. Estimert sannsynlighet for siktelse som funksjon av alder. Gutter bosatte i Oslo fra middels sosial bakgrunn, og uten registrerte velferdsproblemer i henhold til regresjonsmodell 2. Ikke-vestlige innvandrere og personer uten innvandrerbakgrunn i perioden 1992-2001. Kohort født 1977. Prosent

Innvandrerbakgrunn

Definisjonen av innvandrere som benyttes her, er personer som har innvandret til Norge selv, eller personer som har både en mor og en far som har innvandret til Norge. Personer som har en norsk og en utenlandsk forelder, regnes her som uten innvandrerbakgrunn sammen med blant annet adopterte. Denne analysen har fokus på ikke-vestlige innvandrere, det vil si den delen av innvandrerbefolkningen som har bakgrunn fra ikke-vestlige land. Her regnes Asia (inkludert Tyrkia), Afrika, Latin Amerika og Øst-Europa som ikke-vestlige. Hvis personen er født i Norge og foreldrene har forskjellig utenlandsk landbakgrunn, benyttes mors landbakgrunn.

Datamaterialet

Grunnlagsmaterialet for statistikken over etterforskede lovbrudd gir mulighet for å følge siktete enkeltpersoner fra 1992 og foreløpig frem til og med 2001. De tilgjengelige dataene inneholder dermed opplysninger om alle siktete personer og alle de lovbrudd disse har blitt siktet for i tiårsperioden 1992 til 2001. Det er kun mulig å følge siktete personer over tid hvis de har blitt registrert av politiet med fullt personnummer. Det er en del lovbrudd som blir begått av turister, folk som venter på oppholdstillatelse og andre som ikke har oppgitt norsk personnummer i politiets registre. Disse kan ikke følges over tid og er dermed ikke representert i materialet. Enkelte personer i materialet kan også mangle personnummer grunnet feil eller manglende registrering av politiet, og disse er også tatt ut av materialet.

At en person er siktet, betyr i denne sammenhengen at personen har fått en rettskraftig avgjørelse mot seg ved avsluttet etterforskning. Hvis en person har vært siktet, men siktelsen er frafalt før avsluttet etterforskning, vil personen altså ikke være med i statistikken. SSBs bruk av begrepet *siktet* er derfor ikke synonymt med tilsvarende begrep i straffeprosessloven § 82.⁵

¹ Forseelsene er hovedsakelig trafikkforseelser og nasking.

² Utfallet er siktet eller ikke siktet for hver person for hvert år i observasjonsperioden. Det er tatt hensyn til at observasjonene for en enkelt person er korrelerte (se Skarðhamar 2006). Estimaten er ørlite forskjellig fra tidligere publiserte resultater, fordi alderseffekten er glattet med et tredjegradsledd av hensyn til figur 1 og 2. Denne endringen har ingen substansiell betydning.

³ Jf. Kriminalstatistikens tabell 3: http://www.ssb.no/emner/03/05/a_krim_tab/tab/tab-2006-02-13-03.html.

⁴ Se Styrings- og informasjonshjulet tabell 7: <http://www.ssb.no/hjulet/tabell-07.html>.

⁵ For nærmere informasjon se <http://www.ssb.no/emner/03/05/lovbrudde/om.html>.

kan ikke undersøkes med dette materialet, men det er en relevant problemstilling som har blitt antydnet i studier fra land det ellers er naturlig å sammenligne oss med (Holmberg og Kyvsgård 2003, Kardell 2006).

Referanser

- Balvig, F. (1981): «Ungdomskriminalitet - med særlig henblik på rettssystemets udvælgelsesmekanismer», i: *Årsberetning for Kriminalistisk institutt*, Københavns universitet, København.
- Christie, N. (1982): *Hvor tett et samfunn?* Oslo: Universitetsforlaget.
- Clausen, S.-E. (1991): *Domfelte sosialhjelpsmottakere*. NIBR-rapport 1991:20, Oslo: NIBR.
- Friestad, C. og I. L. S. Hansen, (2004): *Levekår blant innsatte*. Oslo: FAFO.
- Hansen, M. N. (2001): «Education and economic rewards. Variations by social-class origin and income measure.» *European sociological review* 17(3) s. 209-231.
- Haslund, U. (2004): «Kriminalitet - Straffede innvandrere», i: L. Østby, (red.), *Innvandrere i Norge - Hvem er de, og hvordan går det med dem? Del II Levekår*, Notater 2004/66, Statistisk sentralbyrå.
- Holmberg, L. og Kyvsgård, B. (2003): «Are immigrants and their descendants discriminated against in the Danish criminal justice system?» *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention* 4(2) s. 125-142.
- Hustad, A. E. (2000): «Innvandrere som gjerningspersoner», i: F. Gundersen, U. Haslund, A. E. Hustad og R. J. Stene, (red.), *Innvandrere som offer og gjerningsmenn, Rapporter 2000/18*, Statistisk sentralbyrå, s. 33-38.
- Kardell, J. (2006): «Diskriminering av personer med utlänsk bakgrund i rättsväsendet - en kvantitativ analys», i: J. Sarnecki, (red.), *Är rätten rättvis? Tio perspektiv på diskriminering av etniska och religiösa minoriteter inom rättssystemet*, Statens offentliga utredningar SOU 2006:30, Stockholm.
- Kyvsgaard, B. (1998): *Den kriminelle karriere*. København: Jurist- og Økonomforbundets Forlag.
- Lie, B. (2003): «Store forskjeller i innvanderers utdanningsnivå.» *Samfunnsspeilet* 17(3) s. 47-52.
- Martens, P. L. og S. Holmberg, (2005): *Brottslighet bland personer födda i Sverige och i utlandet*. Rapport 2005:17, Stockholm: Brottsförebyggande rådet (BRÅ).
- Nilsson, A. (2002): *Fånge i marginalen: uppväxtvillkor, levnadsförhållanden och återfall i brott bland fångar*. Stockholm: Stockholms universitet.
- Raaum, O. (2003): «Familiebakgrunn, oppvekstmiljø og utdanningskarrierer», i: M. Raabe, (red.), *Utdanning 2003*, Statistiske analyser nr. 60, Statistisk sentralbyrå.
- Sampson, R. J. og Laub, J. (2004): «A general age-graded theory of crime: Lessons learned and the future of life-course criminology», i: D. P. Farrington, (red.), *Integrated developmental & life course theories of offending. Advances in criminological theory*, Vol. 14, Transaction publishers, New Brunswick - London.
- Skarðhamar, T. (2005): *Lovbruddskarrierer og levekår: en analyse av fødselskullet 1977*. Rapporter, 2005/9, Statistisk sentralbyrå.
- Skarðhamar, T. (2006): *Kriminalitet gjennom ungdomstiden blant nordmenn og ikke-vestlige innvandrere. En analyse av fødselskullet 1977*. Notater 2006/33, Statistisk sentralbyrå.
- Statistiske Efterretninger (2004), *Kriminalitet og national oprindelse 2002*, Sociale forhold, sundhed og retsvæsen, København: Danmarks statistikk.
- Stene, R. J. (2000): «Rettslige avgjørelser», i: F. Gundersen, U. Haslund, A. E. Hustad og R. J. Stene, (red.), *Innvandrere som offer og gjerningsmenn, Rapporter 2000/18*, Statistisk sentralbyrå, s. 33-38.
- Thorsen, L. (2004): *For mye av ingenting. straffedes levekår og sosiale bakgrunn*. Hovedfagsoppgave. Universitetet i Oslo.
- Waddington, P. A. J., Stenson, K. og Don, D. (2004): «In proportion. Race, and police stop and search.» *British Journal of Criminology* 44(6) s. 889-914.
- Øia, T. (2005): *Innvandrerungdom - integrasjon og marginalisering*. Rapport 20/05, Oslo: NOVA.